

POLICY CHALLENGES

THE EVOLVING WORLD ORDER: IMPLICATIONS FOR ISRAEL AND THE JEWISH PEOPLE

AVI GIL

INTRODUCTION BY
DENNIS ROSS



The Jewish People Policy Institute (Established by the Jewish Agency for Israel) Ltd. (CC)

Partners and Members of the General Meeting:

Sandy Baklor and Arlene Kaufman

David Breakstone

as Deputy Chairman of JAFI

Lester Crown and Charles Goodman

on behalf of Crown Family Philanthropies

William Davidson Foundation

Diane & Guilford Glazer Foundation

Nathan and Frances Kirsh

on behalf of the Kirsh Family Foundation

Robert Kapito and Jeffrey Schoenfeld

on behalf of UJA Federation of New York

Mike and Sofia Segal

Michael Siegal

as Chairman of the JAFI Board of Governors

The Ratner Family

Isaac Herzog

as Chairman of the JAFI Executive

Beth Kieffer Leonard

as Chairman of the JAFI Budget
and Finance Committee

Special thanks to

UJA Federation of New York,

The Jewish Federations of North America,

The Jewish Federation of Metropolitan Chicago,

The Jewish Federation of Cleveland,

Sandy Gottesman, Mitchell Julis, Art Samberg,

Paul Singer, Wilf Family Foundation for

their kind support,

and with fond memories of Alex Grass z"l

and Jack Kay z"l



Board of Directors and Professional Guiding Council:

Co-Chairs

Stuart Eizenstat

Dennis Ross

Members of the Board

Elliott Abrams

Yohanna Arbib

Sandy Baklor

Irwin Cotler

Wendy Fisher

Sami Friedrich

Misha Galperin

Eric Goldstein

Dan Halperin

Steve Hoffman

Alan Hoffmann

Vernon Kurtz

Bernard-Henri Lévy

Glen Lewy

Judit Bokser Liwerant

Sallai Meridor

Isaac Molho

Miriam Naor

Steven Nasatir

Jehuda Reinharz

Doron Shorer

Michael Steinhardt

James Tisch

Marc Utay

Aharon Yadlin

President and Founding Director

Avinoam Bar-Yosef

Projects Coordinator

Ita Alcalay

Founding President (Emeritus)

Yehezkel Dror

THE EVOLVING WORLD ORDER: IMPLICATIONS FOR ISRAEL AND THE JEWISH PEOPLE

AVI GIL

INTRODUCTION BY
DENNIS ROSS

April 8, 2019

Policy Challenges is a new series of JPPI papers that consider various issues, developments, and dilemmas worldwide that have the potential to impact Israel and the Jewish People.



Copyright © 2019 by the Jewish People Policy Institute (JPPI)

All rights reserved. No part of this publication may be translated, reproduced, stored in a retrieval system or transmitted, in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording or otherwise, without express written permission from the publisher.

An original project of the Jewish People Policy Institute
(Established by the Jewish Agency for Israel, Ltd.) (CC)
JPPI, Givat Ram Campus, P.O.B 39156, Jerusalem 9139101, Israel
Telephone: 972-2-5633356 | Fax: 972-2-5635040 | www.jppei.org.il

Cover, Graphic Design and Production: Lotte Design
Printed and distributed by JPPI

Avi Gil is a Senior Fellow of the Jewish People Policy Institute.
His work at JPPI focuses on developments in the geopolitical arena
and their implications for Israel and the Jewish people.
Gil is a former Director-General of Israel's Ministry of Foreign Affairs.
His book, *The Peres Formula - Diary of a Confidant*, was published last year.

The writing of this paper was aided by the good advice of JPPI staff,
especially Mike Herzog and Shmuel Rosner, as well as former Ministry
of Foreign Affairs official Nadav Tamir.

Introduction

By Dennis Ross

Avi Gil's paper addresses the reality that we are witnessing the end of a rules-based international order emphasizing freedom, open markets, and liberal values, and wisely points out that this will have implications for Israel and the Diaspora. He does a service by explaining what is producing the break down, noting in particular, American weariness with its global responsibilities and conflicts in the Middle East; loss of faith in elites and international institutions after the global economic crisis of 2008; and loss of identity and social status in the face of changing demographics and immigration. He goes on to suggest what is likely to replace the rules-based order: either a multi-power world based on great power competition or global disorder with vacuums being filled by the worst forces.

In either case, Israel will be less able to count on the United States, the country that has been the Jewish state's one genuine friend and supporter. Absent a real American strategic umbrella, Israel's deterrence is likely to suffer and the U.S. retrenchment means that Israel will be much more on its own - something we are already seeing in Syria where whether trying to counter the Iranian effort to entrench itself or deal with the Russians, Israel has been forced to go it largely alone. Other aspects of the loss of the rules-based order include much greater protectionism in trade and that, too, will hurt Israel which depends heavily on exports.

As Gil points out, it may not be all negative from a narrow Israeli point of view. The weakening of international institutions may mean that the structural bias against Israel in the UN and some of its agencies may count for less given their reduced clout. Similarly, in a world based largely on power, Gil notes that "Israel would enjoy greater understanding and encounter fewer restrictions on its use of power in Gaza, Lebanon, and other arenas." On balance, however, a rules-based system with Western values is still more likely to be supportive of a democracy like Israel, particularly given the absence of other democracies in the region.

Gil goes on to run through the implications for Israel and the Jewish community of the end of a liberal international order, noting the possible impact on the

relationship between Washington and Jerusalem, the status of western Jewry, the newly emergent legitimacy of autocratic leaders and the ascendency of extreme-right movements, etc.

He concludes the paper with a set of policy recommendations designed to position Israel to best anticipate these trends and cope with them. Whether seeking a more formal alliance with the U.S. to ensure some binding commitments or acting on the recognition that Arab perceptions of lessened American reliability may open them to greater security cooperation with Israel, Gil's recommendations should be carefully considered.

More than anything else, the Gil paper is an example of policy planning done well. It identifies an emerging trend, explains its roots, explores some of their implications and offers recommendations for how best to deal with these from the perspective of Israel and the Diaspora. It is well-worth reading and digesting.

The Evolving World Order: Implications for Israel and the Jewish People

The terrible human cost of World War II drove the United States to promote the establishment of institutions, rules, conventions, and agreements that would regulate, in the international sphere, such basic issues as arms control, trade, health, environmental protection, and more. This “world order,” which was forged during a period of American dominance and rooted in a multilateral approach to global problems, was meant to foster stability, to ensure the resolution or containment of conflicts (with an emphasis on great-power conflicts), and to prevent situations of violent anarchy in which “might makes right.”

The contours of this world order were not static. Its most prominent feature, until the Soviet Union was dismantled, was the Cold War (and concomitant efforts to prevent a nuclear war). The USSR’s collapse was succeeded by the “The Unipolar Moment,” a defining period for the international arena, when the United States enjoyed near-complete global hegemony. This “moment” has also passed; Russia has reemerged as a superpower, and China has exhibited remarkably rapid economic growth.

The post-WWII world order reflected, in its form, prevailing tensions and rivalries between the forces of liberal democracy and those of autocracy. The behavior of the international system’s “players” was primarily driven by interests and was rules-based (as opposed to values-based). However, the Western nations, especially the United States, strove, with debatable degrees of success, to promote global values and behavioral norms consistent with democratic and liberal ideals.

The past decade has witnessed trend reversals that have cast doubt on the current world order’s stability. First, the major powers (including the U.S.) have started undermining some of the foundations of the prevailing order. Second, the liberal-democratic ethos is in crisis, with challenges from both within (the Western countries) and without. Indeed, Freedom House rankings indicate that over the past 13 years there has been a consistent deterioration of civil liberties and political rights around the world.¹

Scholars are divided as to whether this is a long-term trend or a passing phenomenon, but uncertainty on this issue does not absolve Israeli and Jewish policymakers of the need to remain aware and take action. It is, of course, not in the power of these policymakers to change global trends. However, it is their duty to consider the phenomenon's potential consequences for Israel and the Diaspora and, where possible, to prepare for risks and take advantage of opportunities.

The impact of the liberal-democratic ethos on the current world order

After World War II, the U.S. undertook to shape a world order with the declared purpose (if not always its actual effect) of promoting security, stability, freedom, free trade, open markets, human rights, the rule of law, equality before the law, fair elections, freedom of expression, humane treatment of minorities and immigrants, gender equality, eradication of racism, and more. The world view on which this heritage is based regards democratic and liberal values as stabilizing forces in international relations, and as the means for advancing the “public good” (a vision emphasized in the American approach) – a sort of Westernized version of *Tikkun Olam*.

The liberal-democratic outlook regards cooperation between nations, security agreements, international trade, and addressing challenges of a regional and global character, as win-win propositions. According to this approach, peace is attainable and sustainable when nations embrace democracy and uphold freedom and human rights as core values. Where this occurs, it becomes possible for economies to flourish, which in turn increases the incentive to maintain peace and stability. Indeed, this vision, which after WWII drove the establishment of such international institutions as the UN, the World Bank, the International Monetary Fund, the World Trade Organization (superseding GATT), and NATO, emphasizes the values of freedom, democracy, and the rule of law. The globalization era owes its birth in large measure to these values and institutions, as well as to the technological developments that facilitated its emergence.

One should, of course, refrain from sweeping assertions. It would be an inappropriate generalization to claim that over the many years since World War II liberal-democratic values and altruistic considerations have been the sole or primary factors behind free-world foreign policy. Many other interests and considerations exerted a powerful influence, igniting major intra-Western disputes between idealists and realists. The U.S., the main proponent of the post-WWII world order, has supported quite a few dictators over the years when those dictators have served American interests. Still, the liberal-democratic approach has had a major impact on the spirit of the age throughout the West and practical manifestations in the international arena.

What factors have undermined the current world order?

An accumulation of failures

The current world order has not realized, in full, its promised vision of security, stability, freedom, and prosperity. Moreover, the attractiveness of liberal-democratic values has weakened. The list of failures and challenges is long, and includes, not necessarily in order of importance: the 2008 financial crisis; the growing social inequality that has accompanied globalization; the withering of the hopes raised by the Arab Spring; a deteriorating sense of personal security; and an erosion, in the West, of the open-borders ideal and the cosmopolitan mentality, in the face of Islamic extremism, terrorism, and waves of immigration from the Middle East and Africa. To these one may add: the waning ability of governments to contend with domestic and global challenges (due to a transfer of power and resources from the state to international corporations); the European identity and economic crises; Brexit; the U.S. military failures in Iraq and Afghanistan; Iranian subversion and the problematic nuclear agreement (JCPOA) from which the U.S. has withdrawn; the North Korean nuclear threat; a sense of helplessness in the face of the Syrian tragedy; and more.

The economic problems and deteriorating sense of personal security have given rise to trends that undermine the liberal-democratic ethos: populism; hostility toward elites (frequently identified with the liberal-democratic ethos); protectionism; trade wars; political extremism on both the left and the right; the political invigoration of far-right movements; an intensified “tribal” impulse to fortify the nation-state as a unit with a strong, cohesive identity and borders; a growing tendency toward national and cultural separatism, the exclusion of minorities and foreigners, closing borders to immigrants, and fighting globalization and multiculturalism. Additionally, the fast pace of technological innovation (social media, information exchange, etc.) threatens groups that abhor rapid lifestyle changes, and increases their support for political movements that emphasize conservatism and national identity.

As the face of the liberal-democratic world order has become marked by traces of erosion and crisis, a new option has appeared whose attractiveness is growing.

China offers an alternative regime model to that of the West: rapid and consistent economic development without democracy or a commitment to safeguarding human rights. Under this system, the ruler's legitimacy is based not on the ballot box but rather on demonstrable effectiveness and achievement (the Chinese model's attractiveness may itself diminish should the country's present economic crisis deepen).

Drastic change in the relative weights of the actors in the international system

The United States, which bore most of the burden of maintaining the world order, has wearied of its global-policeman role and is now focusing more on itself – avoiding demonstrations of military force and preferring to exert economic and political power only, sometimes even when direct and significant American interests are at stake. In the great-power equation, the relative weight of authoritarian regimes that stand in opposition to the U.S. – China and Russia – is growing. These nations see themselves in historical perspective as superpowers, and do not accept the logic of a world order dictated by the West that ignores their strength. They are displaying increased strategic assertiveness in the military, economic, and cyber realms, arguing that their status and interests are no less legitimate than those of the U.S. and Europe (the demand that the world order proportionately reflect their growing power is also being voiced by India and Brazil). Another reason for Russia and China's opposition to a world order defined by liberal-democratic values is the fear that Western ideas might undermine their domestic stability. From their point of view, the liberal-democratic order is simply an underhanded strategy for interfering in their domestic affairs, diminishing their power, and perpetuating Western hegemony.

The Trump effect

In contrast to the argument frequently voiced by President Trump's adversaries, Trump did not cause the erosion of the liberal-democratic ethos. Rather, his election stemmed from the undercurrents and trends that themselves caused the ethos to erode. As president he reflects and may be intensifying these trends, but they will not necessarily be reversed when he leaves office. Faithful to his

“America First” philosophy, he shows no interest in preserving the status of the United States as the world leader promoting democracy and human rights. “Soft power” is clearly not a major asset in his eyes. He lacks the traditional sentiment for the United States’ Western allies, which in his view, have taken advantage of American generosity; he is demanding that they shoulder the financial burden of their own defense. Trump has no interest in alliances or in cultivating international institutions. He has exited the Paris Agreement on climate change, withdrawn from the Iran nuclear deal (JCPOA), and is suspending compliance with the [Soviet-era] Intermediate-Range Nuclear Forces Treaty (INF). He has left European leaders with major doubts about his commitment to the NATO alliance, is taking a protectionist approach on the economic plane, has entered into a trade war with Beijing, and deplores the multilateral trade agreements reached under President Obama. He is unwilling to cooperate internationally on immigration issues, is slashing foreign aid and funding for international institutions, and has brawled openly with traditional U.S. allies (with the exception, to date, of Israel). He does not conceal his sympathy for dictators and has even demanded that Russia be restored to the ranks of the G7 (four years after its ejection due to the Ukraine incursion and Crimea annexation). In a programmatic speech before the UN General Assembly (September 2018), Trump elaborated an approach - some of its main features negate liberal democracy: “We reject the ideology of globalism and accept the doctrine of patriotism.” He promised not to intervene in the internal affairs of non-democratic countries. Trump’s advisers explain his understanding of the world order as follows: “The president embarked on his first foreign trip with a clear-eyed outlook that the world is not a ‘global community’ but an arena where nations, nongovernmental actors and businesses engage and compete for advantage. [...] Rather than deny this elemental nature of international affairs, we embrace it.”²

The Trump presidency reflects and brings into sharper relief the ideological polarization that prevails today in the United States. It is indeed possible that, after Trump leaves the White House, the ideological pendulum will swing back toward liberal democracy, and that current American demographic trends will work to the Democratic Party’s advantage. It should, however, be emphasized that even a swinging pendulum doesn’t necessarily mean increased U.S. global involvement, as evidenced by the Obama presidency, and as statements by 2020 Democratic presidential hopefuls have indicated.

What might the future world order look like?

Leading thinkers studying the international arena are divided as to whether the erosion of the current world order and the weakening of the liberal-democratic ethos constitute a historical turning point, or a limited and short-term reaction. Many prefer to characterize the prevailing global system as a “world disorder,” or an interim period on the way to a new, more stable order. In any case, the world order/disorder is dynamic in nature, as it reflects changes in the balance of power between players in the international system, including technological developments that undermine the old order, etc. For the foreseeable future, two world-order options are on the horizon, one functional, and one not.

Functional multi-polar world order founded on great-power competition – this type of system gives more weight to the growing power of Russia and China, helped along by diminished American interest in dominating the international arena. Such an order would reflect the declining influence of the liberal-democratic ethos. Although great-power relations would function better under a system of this nature, and great-power cooperation on global challenges (nuclear arms proliferation, space regulation, global warming, etc.) might be incentivized, there would be greater latitude than in the past for Russia and China to expand their influence, and the constraints that deter them from threatening to use, or actually using, their military might in regional contexts would erode.

Continuing global disorder – (“the jungle grows back”) – a dysfunctional system characterized by anarchy, uncontrollable security and economic crises, the danger of great-power confrontations, and a persistent lack of cooperation on global challenges, from unconventional arms proliferation to global warming. (Of relevance here is a recent book by the historian Robert Kagan, who warns that, unless the achievements of the liberal-democratic ethos are resolutely safeguarded, the “jungle” will grow back, and brutality will rule the day.³)

Implications for Israel and the Jewish people

The world order that has prevailed since the Second World War has had ramifications for Israel, some positive, some less so. On the one hand, Israel has been covered by an American strategic umbrella that bolstered its strength and deterrence, provided economic benefits, and fostered an image of belonging to the liberal-democracy club as the outlier in an undemocratic and non-liberal region. On the other hand, Israel has suffered systemic discrimination at the UN – the prevailing world order’s representative institution. The UN majority, which includes many nations whose regimes are far from democratic or liberal, has acted to undermine Israel’s legitimacy.

Moreover, since 1967 Israel has been subject to a major de-legitimization campaign, precisely because of those values which place human-rights discourse above Israeli security needs. In many cases, Israel has found itself under pressure from a “liberal” value system that abhors occupation and the use of force, and prides itself on safeguarding weak minority groups. In some respects, Israel would cope more easily in a world order founded on forceful conduct. Under such circumstances, Israel would enjoy greater understanding and encounter fewer restrictions on its use of power in Gaza, Lebanon, and other arenas; there would be less criticism of its settlement policy in Judea and Samaria, and fewer threats of prosecution in the International Court of Justice in the Hague; a weakened UN’s adverse resolutions would be less effective; there would be fewer attacks on Israeli legislation (such as the Nation-State Bill), less criticism of Israeli domestic policy (toward the Arab minority, migrants), etc.

Thus, the weakening of the current world order confronts Israel with an array of challenges, dangers, dilemmas, and opportunities. All of these things are interpreted in different ways that parallel internal Israeli political and ideological cleavages. For example, some would argue that it is not in Israel’s best interest to take advantage of more favorable conditions for expanding the settlements, while others would see such expansion as beneficial. However, the existence of such disputes does not justify ignoring the implications of change in the prevailing world order.

Erosion of Israel's deterrence and the military might attributed to it

Israel's strategic resilience is significantly affected not only by the quality of its relations with Washington, but also by the global status of the U.S., the role the U.S. plays in the international and Middle Eastern arenas, and the might and aspirations of the powers competing with the United States. A decline in the international status of the U.S. – the power whose friendship and aid to Israel are critical, and which is home to a flourishing Diaspora community that constitutes half of world Jewry – could potentially lead to a gradual erosion of Israel's deterrence and image of military strength. A weakened NATO and Transatlantic Alliance also has strategic implications for Israel – both in terms of the ascendancy of Russia in the Mideast, and in terms of Israel's overall deterrence image.

U.S. abandonment of the Middle East

This abandonment (in relative terms, of course) is deepening the region's strategic vacuum, drawing into it forces that are problematic for Israel, and could further destabilize an already-volatile region that needs a world power such as Washington as a stabilizing force. The U.S., which has tired of involvement in costly wars in the region (Afghanistan, Iraq), and which believes that the cost-benefit balance of its regional investment is negative, is losing interest in the global-policeman role and in ensuring stability in the Mideast. The economic incentives that motivated U.S. involvement in the region have deteriorated as the U.S. has gained in energy independence, while the ideological/moral incentives have deteriorated as the America First approach has gained sway. This situation leaves Israel to manage in the region alone vis-à-vis Russia, just it as it may, more or less, find itself alone in a potential military confrontation with Iran.

Less importance attached to democratic-liberal values

A world order that assigns less weight to human and democratic rights will exert less pressure on Israel to end the current state of affairs – a situation in which it must constantly use power to advance its interests and ensure its security, and in which (in the language of its critics) Israel persists in “controlling another people with no national or political rights.” Under such a world order, it might also be

easier for Israel to take unilateral measures in the territories. However, one should take into account that this scenario of an “unsentimental” international system, indifferent to values-based discourse, could prove detrimental to Israel in cases where the interests of the major powers run counter to those of Israel.

Between free trade and protectionism

The comparative advantages of the Israeli economy are manifest in a free-trade world with no restrictions on Israeli exports. A more strongly protectionist world order could potentially harm the Israeli economy, which is oriented toward exports and currently benefits from free trade agreements with the U.S., European Union, and more.

Great-power competition

Now that the U.S. is diminishing its involvement and presence in the Middle East, Israel has an interest in developing its relations with the other powers – which, in turn, is forcing it to maneuver between the powers in an unprecedented manner. This is especially true given Russia’s dominant presence in Syria, and China’s growing interest in the region (as part of its One Belt, One Road initiative). Israel could potentially find itself squeezed between the two powers. For instance, within the mounting contradiction of developing economic relations with China (a clear and important Israeli interest) in a context where rivalry with China becoming an organizing principle of American foreign policy (this rivalry is manifesting in a trade war and in other geopolitical issues).

The fate of the Jerusalem-Washington alliance

Unlike most other traditional U.S. allies, Israel has, up to now, enjoyed close relations with the Trump administration, benefiting from the American protective umbrella in the UN and from unusual pro-Israeli measures on the part of the administration, such as the American Embassy’s move to Jerusalem and its recognition of Israeli sovereignty over the Golan Heights. However, the more weight that is assigned to hardheaded considerations in the U.S., and the more

importance that is attached to America-First model, the greater the possibility for fissures in the American commitment to Israeli security. In major crisis situations (having to do, for instance, with Iran's nuclear ambitions), Israel could find itself with U.S. economic/political support but left to bear the military burden on its own.

The fate of the strategic Jerusalem-Washington-U.S. Jewry triangle

Domestic ideological polarizations (on issues related to the liberal-democratic ethos), which are intensifying in both the U.S. and Israel, could potentially compromise both American bipartisan sympathies for Israel (this bipartisan support is already eroding), and intra-Jewish solidarity -- the ability for Jews to join forces at critical junctures.

International legitimacy

Israel, as a small country surrounded by enemies, has benefited from being a member of the free-world camp, and from the fact that this camp, headed by the U.S., has worked to imprint its values on the world order. The support of free-world nations for Israel's legitimacy and for its right to be an equal member of the family of nations and its international institutions is an asset for Israel.

Reinforced legitimacy of autocratic leaders and the ascendancy of extreme-right movements

This phenomenon, which is intensifying as the liberal-democratic ethos becomes less attractive, poses a dilemma for Israeli foreign policy decision-makers: how to deal with countries that demonstrate great friendship for Israel, but whose rulers depart from democratic norms, and where anti-Semitic elements flourish. To this dilemma one may add a built-in tension in this context, between Israeli interests and those of Diaspora Jewry.

The status of Western Jewry

American-Jewish prosperity stems in part from the values that inform the liberal-democratic system. A society that is not committed to these values will tend to generate more hostility and anti-Semitism toward its Jewish minority, and will feel less duty-bound to protect it. Accordingly, many Diaspora Jews would prefer to maintain a liberal world order that safeguards minority rights, while many Israeli Jews, who are the majority in their country, tend to be more preoccupied with majority rights. From their perspective, the liberal propensity to honor minority rights limits majority rule.

Israel as an asset

This is a multifaceted issue. On the one hand, one can argue that, so long as Israel is an integral member of a camp characterized by a set of differentiated values (liberal-democratic) in opposition to a camp that is hostile to those values, Israel is not facing its enemies alone. The fact that the U.S., Israel's friend, is the leader of the free world, gives Israel a great deal of power (a "big brother" who looks out for it). This asset is eroding as the U.S. loses interest in leading the free world, and as the American commitment to the values that drive free-world cohesion deteriorates. From the free world's point of view, Israel plays a vital role vis-à-vis a common enemy. But if the free world's loyalty – and especially U.S. loyalty – to their own values is dwindling, Israel's image as an asset will lose its value.

On the other hand, one can argue that a world "disorder" actually offers Israel new opportunities to strengthen and realize its equity – economically, technologically, and otherwise – in many places around the globe, despite the lack of a shared ideology. Even today, one can see this in the way quite a few nations are courting Israel. Moreover, the prevailing worldview in our region, according to which the U.S. is in withdrawal mode, is pushing major regional Arab players toward unprecedented cooperation with Israel. These players view Israel as an anchor of strength and stability in the face of Iranian subversion and the danger posed by radical Islam. This trend seems poised to intensify.

Policy Recommendations

- Israel should strategically prepare for the ongoing erosion of American willingness to invest in the Middle East, to be present and to lead stabilization and deterrence efforts in the region. This situation is contrary to Israeli interests and could potentially damage Israel's deterrence. Israel cannot, of course, dictate American foreign policy, but on specific issues of importance to it, it should not automatically rule out measures capable of persuading the U.S. to be present and involved and, certainly, supportive of Israeli deterrence as a whole. Such measures should be taken with the necessary caution and sensitivity, and without seeming to act against the sentiments and interests of the American public.
- Promoting a contractual strategic alliance with the U.S. should again be considered, given the approaching changes in the world order, and especially if the America First sensibility continues to guide U.S. foreign policy.
- In any case, in an era of instability, and given the need to act alone in the face of weighty challenges (such as Iran), Israel should cultivate its hard-power capabilities – military and economic – to an even greater degree.
- In a situation where the U.S. is reducing its Middle East profile, Israel has a heightened ability to strengthen its relations with region neighbors that share concern over the Iranian threat and Islamic terrorism. An opportunity is arising for Israel to develop a regional security architecture that would also serve American interests and increase Israeli equity. Israel should strive to make the most of this opportunity, which is actually growing in a world where the liberal values that helped put the Palestinian issue at the top of global and regional agendas are eroding. This situation enlarges the potential for establishing a Middle East alignment (security, economics, use of energy resources, etc.), and for building relationships in Asia, Africa, and the former Soviet republics.
- Israel has an interest in cultivating its ties with both China and Russia, the players whose relative weight in the world order and in the Middle Eastern arena is increasing. However, it should continue to tread carefully, in light of the current great-power rivalry; the main interest to consider is that of

avoiding damage to strategic relations with the United States. At the same time, Israel should refrain from descending entirely into “Sinophobia.” Diaspora-Jewish cultural, artistic, and academic activity in Asia should be encouraged, as a “soft-power” endeavor on a continent whose power and importance are growing.

- As part of the American trend toward reduced international involvement in general, and a diminished Middle East presence in particular, Israel should be aware that the U.S. may despair of advancing an Israeli-Palestinian agreement, and abandon leadership of the peace process (for example, if the peace plan on which it has been working should fail to “take off”). Such a situation could allow international entities unsympathetic to Israel to try and fill the vacuum, with the aim of promoting problematic initiatives. Israel may have a dual interest in giving the U.S. a “reason” not to withdraw from the peace process: the very fact that this process is led by a friend, and the possibility of reinforcing an anchor that leaves the U.S. present in the region (the agreements’ implementation process could be designed to confer on the U.S. an ongoing role thereby ensuring long-term American involvement in Middle East). However, some argue that an unstable world order, combined with the region’s volatility and violence, dictate political resolve and a strict avoidance of change to the status-quo. This approach may become feasible in a world order where liberal values have declined in influence.
- Israel should consider leveraging the American peace initiative to deepen its relationships with Arab countries in the region. The existence of a diplomatic process may soften some of the restrictions that these countries have imposed on themselves in their relations with Israel, especially in the public domain.
- Should there turn out to be no Palestinian partner for President Trump’s peace plan, consideration should be given to leveraging the president’s friendship for a unilateral diplomatic initiative (which would likely encounter less opposition due to changes in the world order). The aim would be to avert the danger of sliding into a binational-state reality that would threaten Israel’s Jewish-democratic identity.
- Trump’s businesslike and unsentimental approach, and his commitment to the America First ideal, require that Israel prepare for the possibility of

non-routine measures on the part of the American president (such as the initiative he presented for talks with the Iranian leadership), including measures that would be coordinated by him with other players in the global and regional arenas, without Israel's participation.

- The Middle East has remained a realm of unconventional arms proliferation, a nexus of global terrorism and refugee issues, and a potential source of shock to the global economy, should the supply of energy originating from the region be compromised. This being the case, Israel should accentuate its value as an anchor of stability in a dangerous and tempestuous part of the world.
- Israel should exercise caution in her relations with countries and political parties that display great friendship for Israel but whose leaders depart from democratic norms, especially leaders under whom anti-Semitic elements thrive. Beyond Israel's own ideological considerations, one must recognize the cost of alignment with nations perceived as hostile to the liberal-democratic ethos. Israel's image would be sullied in the eyes of broad swathes of the American populace, including groups that may one day take the political reins and institute assertive international policies unfriendly to Israel. Being identified with these anti-liberal countries also contributes to young America Jews' sense of alienation from Israel, thereby weakening Israel's future ability to rely on U.S. Jewry in an hour of need.
- Israel should maintain a close relationship with the Trump administration, without seeming, in the eyes of U.S. Democrats, and the majority of U.S. Jews, to blindly embrace the president's entire value system. At the same time, the American Jewish community would do well to distinguish between situations where Trump acts in a manner contrary to the Jewish community's values, and situations where he supports Israel and works to strengthen it. Given the deepening ideological rifts that currently prevail in the United States (on issues pertaining to the liberal-democratic ethos), Israel should take care not to undermine American bipartisan sympathy for it. At the same time, Israel should work to ensure the resilience of the Jerusalem-Washington-U.S. Jewry triangle. Impairing intra-Jewish solidarity could make it hard to unify forces when the situation calls for it. Israel should, therefore, cultivate ongoing dialogue even with those American Jewish groups that express criticism of Israeli government policy.

Endnotes

- 1 <https://freedomhouse.org/report/freedom-world/freedom-world-2019>
- 2 WSJ, "America First Doesn't Mean America Alone," H.R. McMaster and Gary D. Cohn, May 30, 2017.
- 3 *The Jungle Grows Back: America and Our Imperiled World*, Roberg Kagan, 2018.

About JPPI

The Jewish People Policy Institute (JPPI) is an independent professional policy planning think tank incorporated as a private non-profit company in Israel. The mission of the Institute is to ensure the thriving of the Jewish people and the Jewish civilization by engaging in professional strategic thinking and planning on issues of primary concern to world Jewry. Located in Jerusalem, the concept of JPPI regarding the Jewish people is global, and includes aspects of major Jewish communities with Israel as one of them, at the core.

JPPI's activities are action-oriented, placing special emphasis on identifying critical options and analyzing their potential impact on the future. To this end, the Institute works toward developing professional strategic and long-term policy perspectives exploring key factors that may endanger or enhance the future of the Jewish People. JPPI provides professionals, decision-makers, and global leaders with:

- Surveys and analyses of key situations and dynamics
- “Alerts” to emerging opportunities and threats
- Assessment of important current events and anticipated developments
- Strategic action options and innovative alternatives
- Policy option analysis
- Agenda setting, policy recommendations, and work plan design

JPPI's publications address six main areas of Jewish People challenges and well-being: Geopolitics Impacting World Jewry; Community Bonds; Identity and Identification; Demography; Material Resources; and, Intellectual and Cultural Achievement. A full set of major publications can be found on our website: www.JPPI.org.il.

JPPI is unique in dealing with the future of the Jewish people as a whole within a methodological framework of study and policy development. Its independence is assured by its company articles, with a board of directors co-chaired by Ambassadors Stuart Eizenstat and Dennis Ross – both have served in the highest echelons of the U.S. government, and Leonid Nevzlin in Israel – and composed of individuals with significant policy experience. The board of directors also serves as the Institute's Professional Guiding Council.

אודות המכון למדיניות העם היהודי

המכון למדיניות העם היהודי (מיסודה של הסוכנות היהודית לא"י) בע"מ (חל"צ) פועל במתכונת של צוות חשיבה (Think-Tank) ומאגד כחברה ללא מטרות רווח. באמצעות חשיבה אסטרטגית ותכנון ארוך טווח, ממקד המכון את מאמציו לתרום לשגשוגם של העם היהודי ושל הציביליזציה היהודית. המכון יושב בירושלים, אך מתייחס לכל הקהילות היהודיות ברחבי העולם בראייה גלובאלית.

הפעילות של המכון למדיניות העם היהודי מכוונת מעשה, מדגישה במיוחד את זיהוי החלופות הזמינות, ניתוח של השפעתן על העתיד, והצגת המלצות מדיניות וסדר קדימויות אופרטיבי. לשם כך, מפתח המכון היבטי מדיניות מקצועיים ואסטרטגיים, תוך בחינת הגורמים המרכזיים שמהווים אתגר לעתידו של העם היהודי. במסגרת זו מציג המכון למדיניות העם היהודי בפני מקבלי החלטות ומנהיגים:

- סקירות וניתוחים של מצבים מרכזיים ושל תהליכים דינאמיים;
- "התרעות" בדבר איומים והזדמנויות;
- הערכות על התרחשויות עכשוויות והתפתחויות צפויות;
- חלופות פעולה אסטרטגיות חדשניות;
- ניתוח חלופות לקביעת מדיניות;
- המלצות מדיניות, קביעת סדר יום, ועיצוב תכניות עבודה.

פרסומי המכון למדיניות עם יהודי מתייחסים לשישה תחומים עיקריים הנוגעים לשגשוגו של העם היהודי ולאתגרים הניצבים בפניו: התפתחויות גיאופוליטיות המשפיעות על יהדות העולם; קשרי קהילה; זהות והזדהות; דמוגרפיה; משאבים חומריים; הישגים אינטלקטואליים ותרבותיים. את כל הפרסומים העיקריים של המכון ניתן למצוא באתר האינטרנט שלנו, שכתובתו: WWW.JPPI.ORG.IL

המכון למדיניות העם היהודי נהנה מעצמאות מקצועית מוחלטת. הוא פועל בהנחיית מועצה מקצועית המאוגדת כמועצת מנהלים והמורכבת רק מחברים בעלי ניסיון בתכנון מדיניות, בראשות השגרירים סטוארט אייזנשטאט ודניס רוס, לשעבר בעלי תפקידים בכירים ביותר בממשל האמריקאי.

- <https://freedomhouse.org/report/freedom-world/freedom-world-2019> 1
- WSJ, "America First Doesn't Mean America Alone," H.R. McMaster and Gary D. Cohn, May 30, 2017 2
- The Jungle Grows Back: America and Our Imperiled World, Roberg Kagan, 2018 3

הדמוקרטי-ליברלי פוגע בדימוייה של ישראל בעיני ציבורים רחבים בארה"ב, שחלקם עשויים להתייצב בעתיד ליד הגה השלטון ולהוליך מדיניות בין"ל אסרטיבית לא ידידותית כלפי ישראל. זיהויה של ישראל כידידה של אותן מדינות אנטי-ליברליות תורמת גם להתרחקות מישראל של הדור הצעיר היהודי, ובכך מחליש את יכולתה העתידית של ישראל להישען על יהדות אמריקה בשעת מבחן.

- על ישראל לשמור על יחסים קרובים עם ממשל טראמפ מבלי להופיע בעיני הצד הדמוקרטי של המפה הפוליטית בארה"ב, ובעיני הרוב היהודי, כמאמצת - כזה ראה וקדש - את מלוא סולם הערכים של הנשיא. במקביל, רצוי שהקהילה היהודית בארצות הברית תבחין בין הסתייגות מהתנהלותו של טראמפ בתחומים שנוגדים את סולם הערכים שלה, לבין התמיכה שלו בישראל ופעילותו למען חיזוקה. לנוכח החרפת הקיטוב הפנימי בארה"ב על רקע אידיאולוגי (בסוגיות הנוגעות לאתוס הליברלי-דמוקרטי) על ישראל להיות ערה במהלכה שלא לפגוע באהדה הדו-מפלגתית האמריקנית אליה. במקביל, עליה לשמור על חוסן הצלעות של משולש היחסים ירושלים-ושינגטון-יהדות ארה"ב. פגיעה בסולידריות הפנים-יהודית עלולה להקשות על איחוד כוחות בשעת מבחן, ולכן יש לטפח דיאלוג מתמשך גם עם הציבורים היהודיים בארה"ב המביעים ביקורת על מדיניות ממשלת ישראל.

- כחלק מן המגמה האמריקנית לצמצם מעורבות בזירה הבינ"ל בכלל ובמזה"ת בפרט, על ישראל להיות ערה לאפשרות שבה ארה"ב תיוואש מהסיכוי לקדם הסדר ישראלי-פלסטיני ותיטוש את הובלת תהליך השלום (לדוגמה, אם תכנית השלום שעליה היא עמלה לא תצליח ל"המריא"). מציאות כזו עלולה לאפשר לגורמים בינלאומיים שאינם אוהדים את ישראל לנסות ולמלא את החלל, במגמה לקדם יוזמות בעייתיות. לישראל עשוי להיות אינטרס כפול ב"מתן סיבה" לארה"ב לא לנטוש את תהליך השלום: עצם העובדה שתהליך זה מובל על ידי ידד, והאפשרות לחזק עוגן המותיר את ארה"ב באזור (עיצוב תהליך יישומם של ההסדרים יכול להיות מתוכנן כך שיעניק תפקיד לארה"ב, וכך ישמור על נוכחותה באזור לטווח ארוך). עם זאת, יש מי שיטענו כי סדר עולמי לא יציב המצטרף לאזור תזזיתי ואלים מחייב נוקשות מדינית והתעקשות שלא לשנות את הסטטוס-קוו. גישה זו עשויה להתאפשר בסדר עולמי שבו חל פיחות בעוצמתם של ערכים ליברליים.
- על ישראל לבחון אפשרות למינופה של יוזמת השלום האמריקנית להעמקת הקשרים עם מדינות ערביות באזור. קיומו של תהליך מדיני עשוי למוסס חלק מן המגבלות שמדינות אלה מטילות על עצמן ביחסיהן עם ישראל, בייחוד בממד הפומבי שלהם.
- במקרה שיתברר כי אין שותף פלסטיני ליוזמת השלום של הנשיא טראמפ, יש לשקול אפשרות למנף את ידידותו של הנשיא טראמפ ליוזמה מדינית חד-צדדית (שעשויה להתקל בפחות התנגדות על רקע השינויים במאפייני הסדר העולמי), כדי לבלום את סכנת הגלישה למציאות של מדינה דו-לאומית המאיימת על זהותה היהודית-דמוקרטית של ישראל.
- גישתו העסקית ונעדרת הסנטימנטים של טראמפ ומחויבותו לעקרון "אמריקה-פירסט" מחייבת את ישראל להיערך לאפשרות של מהלכים לא שיגרתים שיינקטו על ידי הנשיא האמריקני (כדוגמת היוזמה שהציג לשיחות עם מנהיגי איראן), כולל מהלכים שיתואמו על ידו עם שחקנים אחרים בזירה העולמית והאזורית ללא שיתופה של ישראל.
- המזה"ת נותר מקור לפרוליפרציה של נשק לא קונבנציונלי, מוקד של טרור עולמי ושל בעיית פליטים, וגורם שבכוחו לזעזע את כלכלת העולם אם תיפגע אספקת האנרגיה שמקורה באזור. על רקע זה, על ישראל להבליט את נכסיותה כעוגן של יציבות במרחב עתיר סכנות.
- ישראל צריכה לנהוג זהירות ביחסיה עם מדינות ומפלגות שמפגינות ידידות רבה לישראל אך מנהיגיהן מתרחקים מנורמות דמוקרטיות, ובעיקר כאלה שתחת כנפיהם פורחים אלמנטים אנטישמיים. מעבר לשיקולים ערכיים של ישראל עצמה, יש לקחת בחשבון שחיזוק הקשר עם מדינות שנתפסות כעוינות לאתוס

המלצות מדיניות:

- על ישראל להיערך אסטרטגית למציאות של שחיקה נמשכת בנכונות ארה"ב להשקיע במזה"ת, להיות נוכחת ולהנהיג את מאמצי הייצוב וההרגעה באזור. מציאות זו מנוגדת לאינטרס הישראלי ואף עלולה לפגוע בדימוי ההרתעה הישראלי. ישראל אינה יכולה, כמובן, לעצב את כיוונה של מדיניות החוץ האמריקנית, אך בסוגיות נקודתיות החשובות לישראל, אין לשלול על הסף מהלכים שבכוחם להשפיע על ארה"ב להיות נוכחת ומעורבת ובוודאי תומכת בהרתעה הישראלית הכוללת. מהלכים כאלה חייבים להיעשות בזהירות ובעדינות המתבקשת, ומבלי שישראל תצטייר כמי שפועלת נגד הסנטימנט והאינטרס של הציבור האמריקני.
- סוגיית קידומה של ברית אסטרטגית חוזית עם ארה"ב צריכה לשוב ולהישקל לנוכח השינויים המסתמנים במאפייני הסדר העולמי, ובייחוד אם מגמת ה"אמריקה-פירסט" תוסיף להנחות את מדיניות החוץ של ארה"ב.
- בכל מקרה, נוכח עידן של אי-יציבות וכורח לפעול לבד מול אתגרים כבדי משקל (איראן למשל), על ישראל לטפח עוד יותר את עוצמתה הקשה - הצבאית והכלכלית.
- במציאות שבה ארה"ב מצמצמת את נוכחותה במזה"ת גוברת יכולתה של ישראל לחזק את יחסיה עם מדינות האזור החוששות מהאיום של איראן והטרור האסלמי. לישראל נוצרת אפשרות לטפח ארכיטקטורה ביטחונית אזורית שאף תשרת את האינטרס האמריקני ותגביר את נכסיותה של ישראל. על ישראל למקד מאמץ כדי להפיק את המרב מהזדמנות זו, שאף מתחזקת בעולם שבו נשחקים אותם ערכים ליברליים שסייעו להצבת הנושא הפלסטיני בקדמת סדר היום העולמי והאזורי. מציאות זו מגדילה את פוטנציאל ביסוסו של מערך ים-תיכוני (ביטחון, כלכלה, ניצול משאבי גז וכד'), כמו גם הפוטנציאל להרחבת קשריה של ישראל באסיה, באפריקה ובמדינות ברה"מ לשעבר.
- לישראל יש עניין לטפח את יחסיה הן עם סין והן עם רוסיה, השחקניות שמשקלן היחסי בסדר העולמי ובזירה המזרח-תיכונית הולך וגובר. עם זאת, עליה להמשיך לנווט את דרכה בזהירות לנוכח היריבות הבין-מעצמתית, כאשר האינטרס המרכזי הוא להימנע מפגיעה ביחסים האסטרטגיים עם ארה"ב. במקביל, יש להימנע מהישאבות גורפת ל"סינופוביה". יש לעודד את יהודי התפוצות לפעול ביבשת אסיה בתחומי התרבות, האמנות והאקדמיה, כמהלך של "עוצמה רכה" ביבשת זו שחשיבותה וכוחה הולכים ועולים.

חיזוק הלגיטימציה למנהיגים אוטוריטאריים ועלייתן לשלטון של תנועות ימין קיצוני

תופעה זו, שמתעצמת עם השחיקה באטרקטיביות של האתוס הליברלי-דמוקרטי, מציבה דילמה לקובעי מדיניות החוץ הישראלית: כיצד לנהוג מול מדינות שמפגינות ידידות רבה לישראל, אך שליטיהן מתרחקים מנורמות דמוקרטיות, ובתחומן פורחים אלמנטים אנטישמיים. לדילמה זו מצטרף מתח מובנה בין האינטרס הישראלי לבין זה של יהדות התפוצות.

מעמד יהדות המערב

השגשוג של יהדות ארה"ב נסמך על הערכים המאפיינים את השיטה הדמוקרטית-ליברלית. חברה שאינה מחויבת לערכים אלה תיטה להצמיח יתר עוינות ואנטישמיות ביחסה למיעוט היהודי ותראה פחות חובה לעצמה להתגייס להגנתו. בהתאם, לרבים מיהודי התפוצות חשוב יותר לשמר סדר עולמי ליברלי, שיש בו הגנה על זכויות מיעוט, בעוד שלרבים מהיהודים הישראלים, שהם רוב בארצם, נטייה להדגיש דווקא את זכויותיו של הרוב. מבחינתם, הנטייה הליברלית לכבד זכויות מיעוט מגבילה את שלטון הרוב.

הנכסיות של ישראל

לסוגיה זו פנים לכאן ולכאן. מצד אחד, ניתן לטעון כי כול עוד ישראל היא חלק אינטגרלי ממחנה שיש לו בידול ערכי (ערכים ליברלים-דמוקרטים) מול מחנה שעוין ערכים אלה, ישראל אינה בודדה מול אויביה. היותה של ארה"ב, ידידתה של ישראל, מנהיגת העולם החופשי, מעניקה לישראל עוצמה רבה (יש לה "אח גדול וחזק"). נכס זה נשחק ככול שארה"ב מאבדת עניין בהנהגת העולם החופשי וככל שנשחקת מחויבותה של ארה"ב לערכים שעומדים ביסוד לכידותו של העולם החופשי. מבחינתו של העולם החופשי, ישראל ממלאת תפקיד חיוני מול האויב המשותף. אך אם נשחקת נאמנותו של העולם החופשי - ובראשו ארה"ב - לערכיו שלו עצמו, הנכסיות של ישראל מאבדת מערכה.

מצד שני, ניתן לטעון שעולם של "אי-סדר" דווקא פותח בפני ישראל הזדמנויות חדשות לחזק ולממש את נכסיותה הכלכלית, הטכנולוגית והאחרת בפינות רבות בעולמנו, גם בלעדי שותפות ערכית. כבר כיום באים הדברים לידי ביטוי בחיזור של לא מעט מדינות אחרי ישראל. יתר על כן, התפיסה הרווחת באזורנו שלפיה ארה"ב במגמת נסיגה, דוחפת שחקנים אזוריים מרכזיים לשיתוף פעולה חסר תקדים עם ישראל. שחקנים אלה מזהים בישראל עוגן של עוצמה ויציבות למול חתרנותה של איראן ולמול הסכנה הטמונה בהתגברות של גורמים אסלאמיים רדיקלים. מגמה זו צפויה כנראה להתחזק.

כך, גם מול הנוכחות הרוסית הדומיננטית בסוריה, סמוך לגבולה של ישראל, וגם מול ההתעניינות הסינית הגוברת באזורנו (כחלק מהתוכנית "חגורה אחת, דרך אחת"). ישראל עלולה למצוא את עצמה נלחצת בין כוחות אלה - לדוגמה, בסתירה המתהווה בין פיתוח היחסים הכלכליים עם סין (אינטרס ישראלי מובהק וחשוב) לבין הפיכת היריבות עם סין לגורם המארגן של מדיניות החוץ האמריקנית (יריבות המוצאת ביטוי במלחמת סחר ובנושאים גיאופוליטיים נוספים).

גורל הברית בין ירושלים לוושינגטון

להבדיל מרוב בעלות הברית המסורתיות האחרות של ארה"ב, ישראל נהנתה עד כה מיחסים קרובים עם ממשל טראמפ, ממטרית הגנה אמריקנית באו"ם וממהלכים פרו-ישראלים לא שגרתיים מצד ממשל זה, כמו העברת השגרירות לירושלים וההכרה בריבונות ישראל בגולן. עם זאת, ככול שמשקלם של שיקולים תועלתניים גובר בארה"ב, וככל שהקריטריון הדומיננטי הוא "אמריקה פירסט", כך עלולים להיווצר סדקים במחויבות של ארה"ב לביטחון ישראל. במצבי משבר קריטיים (כמו למשל מול מימוש שאיפות איראן בתחום הגרעין) ישראל עלולה למצוא את עצמה במצב שבו ארה"ב מעניקה לה תמיכה כלכלית ופוליטית אך מותירה לפתחה את נטל ההתמודדות הצבאית.

גורל המשולש האסטרטגי: ירושלים-וושינגטון-יהדות ארה"ב

קיטובים פנימיים על רקע אידיאולוגי (בסוגיות הנוגעות לאתוס הליברלי-דמוקרטי), המחריפים בארה"ב ובישראל גם יחד, עלולים לפגוע הן באהדה הדו-מפלגתית האמריקנית כלפי ישראל (שכבר עתה נמצאת במגמת שחיקה), והן בסולידריות הפנים-יהודית וביכולת לאחד כוחות בשעת מבחן.

הלגיטימיות הבינ"ל

ישראל, כמדינה קטנה מוקפת אויבים, הפיקה תועלת מעצם היותה חלק ממחנה העולם החופשי, ומכך שמחנה זה, בראשות ארה"ב, פעל להטמיע את ערכיו בסדר העולמי. תמיכתן של מדינות העולם החופשי בלגיטימיות של ישראל ובזכאותה להיות חבר שווה זכויות במשפחת העמים ובמוסדות הבינ"ל היא נכס לישראל.

נטישת ארה"ב את המזה"ת

נטישה זו (במונחים יחסיים, כמובן) מעמיקה את הוואקום האסטרטגי באזור, שואבת אליו כוחות בעייתיים מבחינתה של ישראל ועלולה להחריף את אי-היציבות במרחב נפיץ, הזקוק לווינגטון כגורם מעצמתי מייצב. ארה"ב, שעייפה ממלחמות יקרות באזור (אפגניסטאן, עיראק), ואשר מאמינה שמאזן העלות-תועלת של השקעותיה בו שלילי, מאבדת עניין בתפקיד השוטר הגלובלי ובהשקעה בהבטחת היציבות במזה"ת. התמריצים הכלכליים שהניעו את ארה"ב למעורבות באזור נשחקים ככול שהיא נהנית מעצמאות אנרגטית, בעוד שהתמריצים הערכיים נשחקים ככול שתפיסת "אמריקה פירסט" מעמיקה. מציאות זו מותירה את ישראל להתנהל לבדה באזור מול מעצמה כרוסיה, כשם שהיא עלולה למצוא עצמה בודדה יחסית בעימות צבאי פוטנציאלי מול איראן.

ירידת משקלם של הערכים הדמוקרטים-ליברלים

סדר עולמי המייחס משקל מופחת לשיקולים של זכויות אדם, זכויות דמוקרטיות וכד', יוריד מהלחץ המופעל לעיתים על ישראל לשים קץ למציאות שבה היא נדרשת תדיר להפעלת כוח למימוש האינטרסים שלה ולהגנה על ביטחונה, וממשיכה, בשפת מבקריה, "לשלוט על עם זר נטול זכויות לאומיות ופוליטיות". יתכן גם שעולם כזה יאפשר ביתר קלות מהלכים חד-צדדיים של ישראל בשטחים. יחד עם זאת, יש לקחת בחשבון כי התממשות תסריט זה של התנהלות בינ"ל "חסרת סנטימנטים", האדישה לשיח המעוגן בערכים, עלולה להקשות על ישראל במקרה שהאינטרסים של המעצמות ייטו נגד האינטרסים של ישראל.

בין פרוטקציוניזם לכלכלת סחר חופשי

יתרונותיה היחסיים של הכלכלה הישראלית באים לידי ביטוי בעולם של סחר חופשי שבו אין מגבלות על היצוא הישראלי. סדר עולמי המבטא דחפים ליתר פרוטקציוניזם עלול לפגוע במשק הישראלי שהוא מוטה יצוא ונהנה כיום מחברותו באזורי סחר חופשי עם ארה"ב, האיחוד האירופי ועוד.

התחרות בין המעצמות

במציאות שבה ארה"ב מצמצמת מעורבות ונוכחות במזה"ת, לישראל יש אינטרס לפתח את יחסיה עם המעצמות האחרות, והיא נאלצת לתמרן ביניהן באופן חסר תקדים.

השלכות על ישראל והעם היהודי

לסדר העולמי ששרר מאז מלחמת העולם השנייה היו השלכות על ישראל, חלקן חיוביות, חלקן פחות חיוביות. מחד גיסא, ישראל זכתה למְטָחִיה אסטרטגית אמריקנית שתרמה לעוצמתה ולדימוי ההרתעה שלה, הפיקה תועלות לכלליות, ונהנתה מדימוי ההשתייכות למועדון הדמוקרטי-ליברלי כחריג באזור בלתי דמוקרטי-ליברלי. מאידך גיסא, ישראל סבלה מאפליה מובנית באו"ם - המוסד המייצג של הסדר האמור - אשר ביוזמת הרוב, המורכב ממדינות רבות שמשטרן רחוק מערכים דמוקרטיים וליברליים, אִפְשָׁר את ערעור הלגיטימיות של ישראל. יתר על כן, מאז 1967 ישראל נחשפה ללחצים רבים המזינים מסע דה-לגיטימציה נגדה, דווקא בגין אותם ערכים המעמידים את שיח זכויות האדם מעל צרכי הביטחון של ישראל. במקרים רבים, ישראל מוצאת עצמה נתונה ללחצים בגלל אותה מערכת ערכים "ליברלית" (שסולדת מכיבוש והפעלת כוח, ומפליגה בהגנה על קבוצות מיעוט חלשות). בהיבטים שונים, ייתכן שיקל על ישראל להתנהל בסדר עולמי שמושגת על התנהלות כוחנית. ישראל עשויה לזכות ביתר הבנה ולהיתקל בפחות מגבלות בהתייחס להפעלת כוח בעזה, בלבנון ובזירות אחרות, בפחות ביקורות על מדיניות ההתנחלויות ביו"ש, בפחות לחץ מאימת בית הדין הבינלאומי בהאג, באפקטיביות פחותה של החלטות פוגעניות באו"ם שמעמדו נחלש, בפחות מתקפות על חוקים שישראל מחוקקת (כמו חוק הלאום), בפחות ביקורת על מדיניות פנים (כלפי המיעוט הערבי, כלפי מהגרים), וכד'.

מכאן שערעור הסדר העולמי מזמן לישראל תערובת של אתגרים, סכנות, דילמות והזדמנויות. כל אלה מפורשים בדרכים שונות, בין השאר על בסיס מחלוקת פוליטית ואידיאולוגית פנים-ישראלית. כך לדוגמה, יש מי שעשוי לקבוע כי ניצול תנאים נוחים יותר להרחבת התנחלויות פירושה נזק לישראל, ויש מי שעשוי לקבוע כי הרחבה כזאת תביא תועלת. אך קיומן של מחלוקות כאלה אינו מצדיק התעלמות מהמשמעויות של שינוי באופיו של הסדר העולמי.

שחיקה בכוח ההרתעה של ישראל ובעוצמה המיוחסת לה

חוסנה האסטרטגי של ישראל מושפע משמעותית לא רק מאיכות יחסיה עם וושינגטון אלא גם מן המעמד הגלובלי של ארה"ב, מהתפקיד שארה"ב בוחרת למלא בזירה הבינ"ל והמזרח-תיכונית, ומעוצמתן ומשאיפותיהן של המעצמות המתחרות בה. כרסום במעמדה הבינ"ל של ארה"ב - המעצמה שידידותה וסיועה לישראל קריטיים ושהיא גם בית לקהילה משגשגת של כמחצית מהעם היהודי - עלול להוביל לשחיקה הדרגתית בכוח ההרתעה של ישראל ובעוצמה המיוחסת לה. גם פגיעה בעוצמת נאט"ו ובברית הטראנס-אטלנטית משליכה אסטרטגית על ישראל - הן מול התעצמות מעמדה של רוסיה במזה"ת, והן בדימוי ההרתעה הישראלי הכולל.

מה עשוי להיות הסדר העולמי העתידי?

ההוגים המובילים העוסקים בזירה הבינ"ל נחלקים בשאלה אם ערעור הסדר העולמי והיחלשות האתוס הליברלי-דמוקרטי מהווים תפנית היסטורית, או שמא מדובר בריאקציה מוגבלת וקצרת ימים. רבים מעדיפים לאפיין את המערכת העולמית השוררת עתה כ"אי-סדר עולמי", או כתקופת ביניים לקראת התגבשותו של סדר חדש ויציב יותר. בכול מקרה, פניו של הסדר או אי-הסדר העולמי דינאמיים, משום שהם משקפים את השינויים במאזני הכוחות בין "שחקני" המערכת הבינ"ל, כולל התפתחויות טכנולוגיות המערערות סדר ישן וכד'. נראה שבטווח הנראה לעין מסתמנות שתי חלופות של סדר עולמי, אחת שמתפקדת ושנייה שאינה מתפקדת:

סדר עולמי רב-קוטבי מתפקד הבנוי על תחרות בין-מעצמתית - במערכת כזו, כוחן המתעצם של רוסיה וסין זוכה ליתר ביטוי. מסייע לכך עניינה הפוחת והולך של ארה"ב להפגין דומיננטיות בזירה הבינ"ל. סדר כזה יבטא את השפעתו המצטמצמת של האתוס הדמוקרטי-ליברלי. הוא אמנם ישפר את תפקודו של מרחב יחסי המעצמות הגדולות, ואולי אף ימריץ שיתוף פעולה בין-מעצמתי מול אתגרים גלובליים (פרוליפרציה של נשק גרעיני, הסדרת ההתנהלות בחלל, התחממות כדור הארץ וכד'), אך יותיר מרחב גדול מבעבר לרוסיה וסין להרחיב את השפעתן, ויכרסם בבלמים המרתיעים אותן מלאיים ואף להפעיל את עוצמתן הצבאית העדיפה לשם השגת יעדים בזירות אזוריות.

אי-סדר עולמי מתמשך ("חזרתו של הג'ונגל") - מערכת בלתי-מתפקדת זו מתאפיינת באנרכיה, משברים ביטחוניים וכלכליים היוצאים מכלל שליטה, סכנה להידרדרות לעימותים בין-מעצמתיים, היעדר שיתופי פעולה מתמשכים להתמודדות עם אתגרים גלובליים: מתפוצת נשק לא קונבנציונלי ועד בלימת התחממותו של כדור הארץ (ברוח זו, החוקר רוברט קגן מזהיר כי ללא עמידה תקיפה על שמירת הישגיו של האתוס הליברלי-דמוקרטי, הג'ונגל מאיים לחזור וכול דאלים גבר).³

שהורחקה מהקבוצה, בעקבות פלישתה לאוקראינה וסיפוח חצי-האי קרים). בנאום פרוגרמטי בעצרת האו"ם (ספטמבר 2018), טראמפ הציג משנה סדורה אשר במרכיבים משמעותיים שלה היא אנטייתזה לתפיסה הדמוקרטית-ליברלית: "אנו דוחים את האידיאולוגיה של גלובליזם. אנו מחבקים את הדוקטרינה של פטריוטיזם". הוא מביטח לא להתערב בענייניהן הפנימיים של מדינות שאינן דמוקרטיות. אנשיו מסבירים את הבנתו את הסדר העולמי באופן הבא: "הנשיא יצא למסעו הראשון לעולם מצויד בנקודת-מבט מציאותית שלפיה העולם אינו 'קהילה גלובלית' אלא זירה בה מדינות, שחקנים לא ממשלתיים ועסקים, פועלים ומתחרים כדי לזכות ביתרון... במקום להתכחש לטבע האלמנטרי של ההתנהלות הבינ"ל, אנו מאמצים אותו".²

נשיאותו של טראמפ מבטאת ומחדדת את הקיטוב האידיאולוגי השורר בארה"ב. אין להתעלם מן האפשרות שלאחר עזיבת טראמפ את הבית הלבן, המטוטלת האידיאולוגית תיטה חזרה לכיוון הדמוקרטי-ליברלי, מה גם שהמגמות הדמוגרפיות בארה"ב עשויות לשחק לטובתה של המפלגה הדמוקרטית. יש להדגיש, עם זאת, כי גם הטיית המטוטלת אין משמעותה בהכרח הגברת מעורבות אמריקאית בעולם, כפי שהוכח בנשיאות אובמה, וכפי שעולה מדבריהם של מועמדים דמוקרטים לנשיאות בבחירות 2020.

שינוי דרסטי במשקל היחסי של שחקני המערכת הבינ"ל

ארה"ב, שנשאה על כתפיה את עיקר משימת שמירתו של הסדר העולמי, עיפה מלמלא את תפקיד "השוטר העולמי" והיא מתמקדת יותר בעצמה, נרתעת מהפגנת כוח צבאי ומעדיפה להפעיל כוח כלכלי ופוליטי בלבד, לעיתים אפילו כאשר מדובר באינטרס אמריקני ישיר ומשמעותי. במשוואת הכוחות הבין-מעצמתית גובר כוח היחסי של המעצמות האוטוריטאריות שניצבות מול ארה"ב - סין ורוסיה. הן רואות את עצמן כפרספקטיבה היסטורית כמעצמות-על, ואינן מקבלות את הגיונו של סדר עולמי המוכתב על ידי המערב ומתעלם מעוצמתן. הן נוהגות באסרטיביות אסטרטגית גוברת - צבאית, כלכלית וקיברנטית - וטוענות כי הלגיטימיות של מעמדן והאינטרסים שלהן אינה נופלת מזו של ארה"ב ואירופה, המגלה סימני חולשה מתמשכים (הדרישה למצוא בסדר העולמי ביטוי פרופורציוני לכוחן הגובר מושמעת גם על ידי מדינות כמו הודו וברזיל). טעם נוסף להתנגדות רוסיה וסין לניסיון להכתיב סדר עולמי ברוח ליברלית-דמוקרטית הוא החשש שרעיונות מערביים עלולים לערער את יציבותן הפנימית. מבחינתן, הסדר הליברלי-דמוקרטי בעיקרו אינו אלא אסטרטגיה ערמומית שנועדה להתערב בענייניהן הפנימיים, להחלישן ולהנציח את ההגמוניה של המערב.

אפקט טראמפ

בניגוד לטענה המושמעת לעיתים על ידי יריביו של הנשיא טראמפ, הוא אינו הסיבה לשחיקה באתוס הליברלי-דמוקרטי. עצם היבחרותו נובעת במידה רבה מזרמי המעמקים ומן המגמות שהביאו לשחיקה זו. כנשיא הוא מבטא מגמות אלה ואף מעצימן, אך סיום כהונתו לא יבטיח בהכרח שינוי מגמה. נאמן לסיסתו "אמריקה פירסט", הוא אינו מגלה עניין לשמור על מעמדה של ארה"ב כמנהיגת עולם הדוחפת לערכים של דמוקרטיה וזכויות אדם. ניכר ש"עוצמה רכה" אינה נחשבת נכס משמעותי בעיניו. הוא נעדר סנטימנטים כלפי בעלות-בריתה המערביות של ארה"ב, שלדידו ניצלו את נדיבותה של אמריקה, והוא תובע שהן תישאנה בעצמן בהוצאות ההגנה שלהן. לטראמפ אין ענין בבריתות ובטיפוח מוסדות בינ"ל. הוא נטש את הסכם האקלים, נטש את הסכם הגרעין עם איראן, נטש את הסכם בקרת הנשק INF עם ברה"מ, הותיר תחושות קשות בקרב מנהיגי אירופה ביחס למחויבותו לברית נאט"ו, נוקט גישה כלכלית פרוטקציוניסטית, נכנס למלחמת סחר עם בייג'ינג, וסולד מהסכמי הסחר הרב-צדדיים שגובשו בתקופתו של הנשיא אובמה. הוא אינו מוכן לשתוף פעולה בינ"ל בנושאי הגירה, מצמצם את סיוע החוץ ואת המימון של מוסדות בינ"ל, מתקוטט בבטות עם בעלות הברית המסורתיות של ארה"ב (למעט, עד כה, ישראל), אינו מסתיר את אהדתו לעריצים ואף דורש להחזיר לשורות ה-G7 את רוסיה (ארבע שנים לאחר

מהם הגורמים שהביאו לערעור הסדר העולמי?

הצבר של כישלונות

הסדר העולמי לא מימש את מלוא היקף החזון שהבטיח, שבמוקדו היו ביטחון, יציבות, חירות ושגשוג. במקביל, כוח המשיכה של הערכים הליברלים-דמוקרטים נחלש. רשימת הכישלונות והאתגרים ארוכה, והיא כוללת, לא בהכרח על פי סדר חשיבות, את המשבר הפיננסי של 2008, העמקת אי-השוויון החברתי שהביא עימו עידן הגלובליזציה, דעיכת התקווה שהצית "האביב הערבי", ערעור תחושת הביטחון האישי והשחיקה בתפיסת הגבולות הפתוחים והמנטליות הקוסמופוליטית במערב על רקע התפרצות כוחות האסלאם הרדיקלי, פיגועי הטרור, וגלי הגירה שמקורם במזה"ת ובאפריקה. על אלה נוספו שחיקה בכוחן של ממשלות להתמודד מול אתגרים מקומיים וגלובליים (בין היתר על רקע מעבר עוצמה ומשאבים מהמדינה לתאגידים בינלאומיים), משברי הזהות והכלכלה העוברים על אירופה, ה"ברקזיט", כישלונותיה של ארה"ב במלחמותיה בעיראק ובאפגניסטן, חתרנותה של איראן והסכם הגרעין הבעייתי ממנו פרשה ארה"ב, האיום הגרעיני שמציבה צפון קוריאה, אוזלת היד נוכח הטרגדיה בסוריה, ועוד.

הקשיים הכלכליים והתערערות תחושת הביטחון האישי דחפו להתגברותן של מגמות השוחקות את האתוס הליברלי-דמוקרטי: פופוליזם, עוינות כלפי האליטות (שבמקרים רבים מזוהות עם האתוס הדמוקרטי-ליברלי), פרוטקציוניזם, מלחמות סחר, הקצנה פוליטית מימין ומשמאל, התחזקות פוליטית של תנועות ימין קיצוני, התגברות הדחף השבטי לחזק את מדינת הלאום כיחידה עם גבולות וזהות ברורים, התעצמות הנטייה לבדלנות לאומית ותרבותית, להדרת מיעוטים וזרים, לחסימת הגבולות בפני מהגרים ולמאבק בגלובליזציה וברב-תרבותיות. בנוסף, הקצב המהיר של הופעת חידושים טכנולוגיים (רשתות חברתיות, מידע וכד') מאיים על ציבורים הנרתעים משינויים מהירים באורח חייהם ומגביר את אהדתם לתנועות פוליטיות המדגישות שמרנות וזהות לאומית.

במקביל למכלול סממני השחיקה והמשבר בסדר הליברלי-דמוקרטי מופיעה חלופה בעלת כוח משיכה גובר. סין מציעה מודל משטרי אלטרנטיבי לזה שמציע המערב: פיתוח כלכלי מהיר ועקבי ללא שיטת ממשל דמוקרטית וללא הקפדה על זכויות אדם, כאשר הלגיטימציה לשליט אינה נרכשת בקלפי אלא בתפקוד יעיל ובהצגת הישגים (האטרקטיביות של המודל הסיני עשויה להישחק אם יעמיק המשבר הכלכלי שפוקד עתה את סין).

השפעת התפיסה הליברלית – דמוקרטיה על הסדר העולמי

לאחר מלחמת-העולם השנייה החלה ארה"ב לחתור לעיצובו של סדר עולמי שנועד במוצהר (אף כי לא תמיד בפועל) להגביר ביטחון, יציבות, חירות, סחר חופשי, שווקים פתוחים, זכויות אדם, שלטון החוק, שוויון בפני החוק, בחירות הוגנות, חופש ביטוי, יחס אנושי למיעוטים ולמהגרים, שלילת גזענות, שוויון מגדרי ועוד. התפיסה שבבסיס מורשת זו רואה בערכי הדמוקרטיה והליברליזם גורם מייצב ביחסים הבינלאומיים, כמו גם מימוש של חזון "הנחלת הטוב" (המודגש בתפיסה האמריקנית), מעין גרסה מערבית של "תיקון עולם".

התפיסה הדמוקרטית-ליברלית רואה היגיון של win-win בשיתוף פעולה בין מדינות, בהסכמי ביטחון, בסחר בינ"ל ובהתמודדות מול אתגרים בעלי אופי אזורי ועולמי. על-פי גישה זו, השלום הינו בר-הישג ובר-קיימא כאשר מדינות מאמצות את השיטה הדמוקרטית ומקדשות ערכים של חירות וזכויות אדם. מציאות כזו מאפשרת לכללה לפרוח, ובכך מתעצם אינטרס נוסף לשמירה על השלום והיציבות. ואכן, החזון המוצהר שבבסיס הקמתם לאחר מלחמת העולם השנייה של מוסדות בינ"ל כמו האו"ם, הבנק העולמי, קרן המטבע, ארגון הסחר העולמי (שצמח מגאט"ט), נאט"ו ואחרים, מדגיש את ערכי החירות, הדמוקרטיה, ושלטון החוק. עידן הגלובליזציה חייב במידה רבה את לידתו לערכים ולמוסדות אלה, כמו גם להתפתחויות הטכנולוגיות שאפשרו אותו.

אין, כמובן, להיסחף לטיעונים גורפים, כאילו מדיניות החוץ של מדינות העולם החופשי הונעה בשנים הרבות שמאז תום מלחמת-העולם השנייה רק, או בעיקר, על ידי ערכים ליברלים-דמוקרטים ושיקולים אלטרואיסטים. פעלו בעוצמה אינטרסים ושיקולים רבים נוספים שהציתו מחלוקות פנים-מערביות משמעותיות בין אידיאליסטים לבין ריאליסטים. ארה"ב, שהייתה המנוע העיקרי של הסדר העולמי, תמכה לאורך השנים בלא מעט שליטים עריצים, כול עוד אלה שירתו את האינטרס האמריקני. אך עדיין, התפיסה הדמוקרטית-ליברלית השפיעה משמעותית על רוח התקופה במדינות המערב ותורגמה למהלכים מעשיים בזירה הבינ"ל.

עתידו של הסדר העולמי – השלכות על ישראל והעם היהודי

המחיר הנורא ששילמה האנושות במלחמת העולם השנייה הניע את ארצות הברית לפעול לכינונם של מוסדות, כללים, אמנות והסכמים, שביקשו להסדיר ביחסים הבינלאומיים תחומי יסוד כמו בקרת נשק, סחר, בריאות, איכות סביבה ועוד. "סדר עולמי" זה, שעוצב בתקופה של דומיננטיות אמריקנית, ואשר נשען על גישה רב-צדדית לבעיות עולמיות, נועד להקנות יציבות, להבטיח את פתרונם או הכלתם של סכסוכים (בדגש על סכסוכים בין-מעצמתיים), ולמנוע מציאות של אנרכיה אלימה בה כול דאלים גבר.

קווי המתאר של הסדר העולמי לא היו סטטיים. עד להתפרקותה של ברית המועצות, המאפיין העיקרי של סדר זה היה המלחמה הקרה (ובהקשרה, גם המאמץ למניעת מלחמה גרעינית). לאחר הקריסה, היה זה "הרגע החד-קוטבי" שהגדיר את הזירה הבינלאומית, מצב שבו ארה"ב נהנתה מדומיננטיות גלובלית כמעט מלאה. "רגע" זה גם הוא חלף עם התעשתותה האסטרטגית של רוסיה כמעצמת-על, ולאור צמיחתה מעוררת ההשתאות של סין.

תבניתו של הסדר העולמי שיקפה את המתח והיריבות בין הכוחות הדמוקרטים-ליברלים לבין הכוחות האוטוריטאריים. התנהלות "שחקני" המערכת הבינלאומית התבססה בראש ובראשונה על אינטרסים והייתה rules-based (להבדיל מ- value-based). עם זאת, מדינות המערב ובראשן ארה"ב חתרו, במידה מסוימת של הצלחה (שעל היקפה יש ויכוח), ליצוק למערכת העולמית ערכים והתנהלות המשקפים את ערכי הדמוקרטיה והליברליזם.

בעשור האחרון אנו עדים לשינוי מגמה המציב סימן שאלה על יציבות הסדר האמור. ראשית, המעצמות העיקריות (כולל ארה"ב) החלו מערערות על כמה מיסודותיו של הסדר הקיים. שנית, התפיסה הדמוקרטית-ליברלית מצויה במשבר ומאוגרת הן מבית (במדינות המערב) והן מחוץ. ואכן, מדד ה-Freedom House מלמד כי ב-13 השנים האחרונות נרשמת נסיגה עקבית בזכויות אזרח ובזכויות פוליטיות ברחבי העולם.¹

החוקרים מתלבטים אם מדובר במגמה ארוכת טווח או בתופעה חולפת, אך אי-הוודאות בסוגיה זו אינה פוטרת מערנות וממעש את מעצבי המדיניות בישראל ובעם היהודי. אמנם אין כמובן בכוחם של אלה לשנות מגמות גלובליות, אך שומה עליהם לבחון את ההשלכות האפשריות של התופעה על ישראל ועל התפוצות, והיכן שניתן, להיערך מול סיכונים ולנצל הזדמנויות.

בהמשך מתעכב גיל על השלכות אחרות הצפויות לישראל ולקהילה היהודית כתוצאה מקיצו של הסדר הבינלאומי הליברלי, ומציין את ההשפעה האפשרית על מערכת היחסים שבין וושינגטון וירושלים, מעמדם של יהודי מדינות המערב, התופעה החדשה של לגיטימציה למנהיגים אוטוקרטיים, העלייה בכוחן של תנועות ימין קיצוני, ועוד.

את מאמרו מסכם גיל בשורה של המלצות מדיניות, שמטרתן להציב את ישראל בעמדה שבה תוכל לקדם את פני המגמות האלה ולהתמודד איתן. בין שמדובר בחתירה לברית יותר פורמלית עם ארה"ב, במטרה להבטיח מספר מחויבויות חשובות, או פעולה המתבססת על ההכרה בכך שהתפיסות במדינות הערביות לגבי אמינותה הפוחתת של ארה"ב עשויות לגרום להן לגלות פתיחות רבה יותר לשיתוף פעולה ביטחוני עם ישראל, כדאי לשקול ברצינות וביסודיות את המלצותיו של גיל.

יותר מכל, מאמרו של גיל הוא מופת לתכנון מדיניות במיטבו. הוא מזהה מגמה מתפתחת, מסביר את שורשיה, חוקר כמה מהשלכותיה ומציע המלצות כיצד להתמודד עם השלכות אלה, מנקודת הראות של ישראל ושל יהדות התפוצות. זהו מאמר הראוי לקריאה ולהפנמה.

הקדמה

דניס רוס

אני שמח להציג בזה את מאמרו של אבי גיל, הראשון בסדרת מאמרי ניתוח עומק מטעם המכון למדיניות העם היהודי - **אתגרי מדיניות** - נושאים, התפתחויות ודילמות ברחבי העולם, אשר נודעת להם השפעה פוטנציאלית על ישראל ועל העם היהודי. המאמר דן במציאות לה אנו עדים, של סוף הסדר העולמי המבוסס על כללים השמים דגש על חירות, שווקים פתוחים וערכים ליברליים, ומצביע על העובדה שמכך צפויות השלכות על ישראל ועל יהדות התפוצות. גיל מסביר את הגורמים לשבר זה, ומציין במיוחד את עייפותה של אמריקה מאחריותה הגלובלית ומן הסכסוכים במזרח התיכון; אובדן האמון באליטות ובמוסדות הבינלאומיים לאחר המשבר הכלכלי העולמי של 2008; ואובדן הזהות והמעמד החברתי לנוכח ההגירה והתמורות הדמוגרפיות. הוא ממשיך ומציע כי את מקומו של הסדר המבוסס על הכללים יתפוס עולם רב-מעצמתי, המתבסס על תחרות בין מעצמות-על, או אי-סדר עולמי שהחללים הריקים עלולים להתמלא ע"י כוחות שליליים ביותר.

בכל אחד ממקרים אלה תפחת יכולתה של ישראל לסמוך על ארצות הברית, הידידה והתומכת הנאמנה ביותר של המדינה היהודית. בהיעדר "מטריה" אסטרטגית אמריקנית ממשית עלול להיפגע כושר ההרתעה של ישראל, והתכנסותה של ארה"ב לתוך עצמה משמעה כי ישראל תיאלץ לסמוך יותר על עצמה - דבר שאותו אנו רואים כבר עתה בסוריה, שבה גם בנסותה להתנגד למאמץ האיראני לתקוע יתד בסוריה, וגם במהלכה מול הרוסים, במידה רבה נאלצת ישראל לפעול לבדה. בין ההיבטים האחרים של אובדן הסדר מבוסס הכללים אפשר למנות יותר פרוטקציוניזם בסחר הבינלאומי, וגם זה ישפיע לרעה על ישראל, שרבה תלותה ביצוא.

כפי שמציין גיל, יתכן שלא כל ההתפתחויות הנובעות מערעור הסדר מבוסס הכללים חייבות להיות שליליות מבחינתה של ישראל. יתכן שהחלשת המוסדות הבינלאומיים תגרום לכך שהדעה הקדומה נגד ישראל, הטבועה באו"ם ובחלק מסוכנויותיו, תשפיע פחות בשל ירידת כוחם של אלה. בדומה לכך, טוען גיל, בעולם המבוסס בעיקר על כוח, "ישראל תיהנה מיתר הבנה ותיתקל בפחות מגבלות על השימוש בעוצמתה בעזה, לבנון, וזירות אחרות". מאידך גיסא, סביר לצפות כי מערכת מבוססת כללים, שערכיה מערביים, תהיה נוטה יותר לתמוך במדינה דמוקרטית כמו ישראל, במיוחד לנוכח היעדר משטרים דמוקרטיים אחרים באזור.

אבי גיל הוא עמית בכיר במכון למדיניות העם היהודי.
בעבודתו הוא מתמקד בתחום הגיאופוליטי והשלכותיו על ישראל והעם היהודי.
גיל שימש בעבר כמנכ"ל משרד החוץ הישראלי.
ספרו: "נוסחת פרס, מיומנו של שותף סוד" ראה אור בשנה שעברה.

כתיבתו של נייר זה הסתייעה בעצתם הטובה של חברי צוות המכון למדיניות העם היהודי
ובמיוחד של מייק הרצוג ושמואל רוזנר כמו גם של איש משה"ח לשעבר נדב תמיר.

זכויות יוצרים © המכון למדיניות העם היהודי (מיסודה של הסוכנות היהודית
לא"י) בע"מ (חל"צ) ירושלים תשע"ט/2019

קמפוס גבעת רם, ת.ד. 39156, ירושלים 9139101
טלפון: 02-5633356 | פקס: 02-5635040 | www.jppe.org.il

כל הזכויות שמורות. אין לשכפל, להעתיק, לצלם, להקליט, לאכסן במאגר
מידע, לשדר או לקלוט בכל דרך או בכל אמצעי אלקטרוני, אופטי, מכני או
אחר - כל חלק שהוא מן החומר שבחוברת זו. שימוש מסחרי מכל סוג שהוא
בחומר הכלול בחוברת זו אסור בהחלט אלא ברשות מפורשת בכתב מ"המכון
למדיניות העם היהודי".

עיצוב והפקה: לוטה עיצובים
הודפס והופץ ע"י המכון למדיניות העם היהודי

עתידו של הסדר העולמי – השלכות על ישראל והעם היהודי

אבי גיל

מבט על

מאת דניס רוס

8 באפריל 2019

אתגרי מדיניות הינה סדרה חדשה של מאמרים מטעם המכון למדיניות העם היהודי, הדנים בנושאים, התפתחויות ודילמות שונים ברחבי העולם, אשר עשויים להשפיע על מדינת ישראל ועל העם היהודי.



מועצת המנהלים והמועצה המקצועית המנחה:

יושבי ראש

סטוארט אייזנשטאט
דניס רוט

חברי מועצת המנהלים:

אליוט אברמס
יוהנה ארביב
סנדי בקלור
אריק גולדשטיין
מישה גלפרין
אלן הופמן
סטיב הופמן
דן הלפרין
גיימס טיש
אהרון ידלין
מארק יוטאי
גלן לוי
ברנד-הנרי לוי
יהודית בוקסר ליברנט
יצחק מולכו
סלי מרידור
מרים נאור
סטיב נסטיר
וונדי פישר
סמי פרידריך
אירוויין קוטלר
ורנון קורץ
יהודה ריינהרץ
דורון שורר
מייקל שטיינהרט

נשיא ומנכ"ל מייסד

אבינועם בר-יוסף

ניהול פרויקטים

איטה אלקלעי

נשיא מייסד (אמריטוס)

יחזקאל דרוור

שותפים וחברי האסיפה הכללית:

סנדי בקלור וארלין קאופמן

דוד בריקסטון
סגן יו"ר הנהלת הסוכנות היהודית לא"י

קרן דיאן וגילפורד גלזר

קרן ויליאם דוידסון

מייקל וסופיה סיגל

מייקל סיגל
יו"ר חבר הנאמנים של הסוכנות
היהודית לא"י

נתן ופרנסיס קירש
בשם קרן משפחת קירש בע"מ

רוברט קפיטו וג'פרי שונפלד
מטעם פדרציית ניו יורק

לסטר קראון וצ'רלס גודמן
מטעם קרן משפחת קראון

משפחת רטנר

יצחק הרצוג
יו"ר הנהלת הסוכנות היהודית לא"י

בת' קיפר לאונרד
יו"ר ועדת התקציב והכספים של
הסוכנות היהודית לא"י

תודות

לפדרציית ניו-יורק

לפדרציית שיקגו

לפדרציית קליבלנד

לפדרציות היהודיות בצפון אמריקה

סנדי גוטסמן, מיטשל ג'וליס, פול זינגר,

ארט סמברג, וקרן משפחת וילף על תמיכתם האדיבה;

מציינים בהערכה את זכרם של

אלכס גראס ז"ל וג'ק קיי ז"ל

שהיו מראשוני התומכים.



עתידו של הסדר העולמי – השלכות על ישראל והעם היהודי

אבי גיל

הקדמה מאת
דניס רוט

